

рішень у ситуаціях невизначеності; розвинений емоційний інтелект дає змогу підприємцю усвідомлено регулювати власні почуття й адекватно сприймати емоції інших; комунікативна компетентність виступає основою успішної взаємодії, довіри та партнерства; лідерські якості, своєю чергою, консолідують усі інші чинники, адже саме лідер здатен мобілізувати команду, надихати на дії, формувати бачення майбутнього й втілювати його у період невизначеності. Сукупність вказаних якостей створює фундамент конкурентоспроможності підприємця, а також уможливорює перетворення кризи на ресурс розвитку, а труднощів – на поштовх до самореалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абабілова Н.М. Конкурентоздатність – необхідна умова розвитку особистості. Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського. Спецвипуск «Сучасні тенденції педагогічної науки України та Ізраїлю : шлях до інтеграції». Одеса, 2010. С. 9-13.
2. Галаган Л. В. Сутність конкурентоздатності людини економічного суб'єкта. Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць / Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України. Т. 1: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. 2010. Ч. 25. С. 102-111.
3. Невмержицька М.В. Формування конкурентоспроможної особистості в умовах масового суспільства : дис. ... канд. філософ. наук. Київ, 2014. 201 с.
4. Нестуля О.О., Нестуля С.І., Карманенко В.В. Основи лідерства : тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера : навч. посіб. Київ : Знання, 2013. 287 с.
5. Хапілова В.П. Соціально-психологічні умови формування конкурентоздатності майбутніх менеджерів : дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2006. 173 с.

*Уніят Лілія
Науковий керівник – доц. Гузар Олена*

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА МАТЕРІАЛІ ДИТЯЧИХ ТВОРІВ МИКОЛИ ВІНГРАНОВСЬКОГО

Сучасна освіта орієнтована не лише на засвоєння знань, а й на виховання гармонійно розвиненої, емоційно зрілої особистості. В умовах інтенсивних соціальних змін, інформаційного перевантаження і нестабільності суспільства діти дедалі частіше стикаються з емоційними труднощами, тому формування емоційної грамотності стає одним із головних завдань початкової освіти. Емоційна грамотність розглядається як здатність людини усвідомлювати, розпізнавати, виражати та регулювати власні емоції, а також розуміти почуття інших людей [7, с.53].

Для молодших школярів це означає вміння розпізнавати власні емоційні стани, співпереживати, співчувати, адекватно реагувати на події та взаємодіяти з іншими. Одним із найефективніших засобів розвитку емоційної сфери є художнє слово, оскільки літературний твір впливає на внутрішній світ дитини, пробуджує уяву, формує емпатію, вчить співчуття та доброти [10, с.77]. Особливо великий виховний потенціал мають дитячі твори Миколи Вінграновського — поета, прозаїка, кінорежисера, який поєднав у своїй творчості поетичність,

гуманізм і щирість. Його твори допомагають дитині відчуті красу природи, глибину людських почуттів і цінність добра.

Молодший шкільний вік є сенситивним періодом для формування емоційної культури. У цей час діти починають розуміти причини своїх переживань, прагнуть поділитися ними, шукають підтримку, а тому саме через літературні образи вони вчаться пізнавати і виражати свої емоції [5, с.102]. Тексти Миколи Вінграновського відзначаються особливою теплою, музичністю та поетичністю мови. Вони відкривають дитині світ добра і гармонії, навчають співчуттю, доброзичливості, спостережливості. У казках та оповіданнях автора, таких як: «Ласочка»; «Сіроманець»; «Первінка»; «Кінь на вечірній зорі».

В них розкриваються щирі людські почуття, любов до тварин, природи, родини. Через ці сюжети дитина навчається розуміти стан героїв, співпереживати їм, бачити красу простих речей. У віршах поета звучить глибоке захоплення світом, відчуття вдячності, ніжності, що створює простір для емоційного самовираження молодших школярів.

Художні тексти Вінграновського мають надзвичайну педагогічну цінність. Вони розвивають у дітей здатність до емоційного аналізу, тобто до розуміння того, які почуття переживають герої, чому вони так поведуться і як ці почуття відгукуються у власному серці дитини. Під час читання дитина мимоволі порівнює себе з героями, ототожнює себе з ними, оцінює власну поведінку [4, с.61]. Такий процес сприяє розвитку рефлексії та саморозуміння, формує морально-етичні орієнтири. Саме тому використання творів Миколи Вінграновського на уроках літературного читання чи в позакласній роботі є ефективним засобом формування емоційної грамотності.

У педагогічній практиці варто використовувати елементи емоційно-ціннісного читання: обговорення настрою тексту; визначення почуттів героїв; вправи на співпереживання.

Після прочитання твору діти можуть висловити, які емоції вони переживали під час читання, намалювати ці почуття кольором або скласти короткий лист герою. Такі методи допомагають не лише глибше зрозуміти зміст, а й навчитися усвідомлювати власні емоції. Наприклад, під час роботи з оповіданням «Ласочка» учитель може запропонувати дітям обговорити, як герой ставиться до тваринки, які почуття він переживає, а також запитати: «Як би ви повелилися на його місці?» [3, с.43]. Це спонукає до емоційного аналізу, формує вміння ставити себе на місце іншого .

Учитель у цьому процесі виконує роль провідника між художнім словом і внутрішнім світом дитини. Важливо не лише прочитати текст, а й прожити його разом з учнями, створити емоційно безпечну атмосферу, де дитина може відкрито висловлювати почуття [8, с.87]. Педагог має підтримувати щирість, повагу до емоцій кожного, адже саме через відкритий діалог формується довіра й емпатія. Під час роботи з творами Вінграновського учитель може використовувати методи «діалогу з героєм», «читання між рядків», інтонаційне виразне

читання, які дозволяють передати емоційний зміст твору не лише словами, а й тоном, паузами, жестами. Це підсилює сприйняття та робить урок глибшим і змістовнішим.

Психолого-педагогічні дослідження доводять, що розвиток емоційної грамотності безпосередньо пов'язаний із розвитком мовлення та мислення. Дитина, яка вміє називати свої почуття словами, краще їх контролює, усвідомлює і не піддається імпульсивним реакціям [2, с.46]. Тому робота над розширенням емоційного словника має бути системною. У процесі читання творів Миколи Вінграновського діти знайомляться з новими лексичними засобами вираження емоцій: ніжність, трепет, вдячність, радість, смуток, здивування. Це допомагає формувати мовленнєву й емоційну культуру, що є основою міжособистісної взаємодії.

Важливим аспектом розвитку емоційної грамотності є створення умов для емпатійного читання. Це особливий вид сприйняття, коли дитина не лише розуміє події, а й намагається відчувати стан героя, уявити його внутрішній світ [1, с.90]. Для цього корисно застосовувати вправи «Від імені героя» — переказ подій від першої особи, або «Тепле серце» — визначення добрих учинків персонажів. Такі прийоми допомагають дитині навчитися розуміти мотиви поведінки інших людей, співпереживати їм, що є фундаментом емоційного інтелекту.

Творчість Миколи Вінграновського сприяє також вихованню естетичних почуттів — здатності відчувати красу слова, музичність ритму, образність описів. Його вірші про природу вчать дітей уважності, споглядальності, уміння знаходити радість у простих речах. Через це формується позитивний емоційний фон, уміння бачити прекрасне навіть у дрібницях. У сучасній школі це має особливе значення, адже в умовах цифрового перевантаження діти часто втрачають здатність до глибокого емоційного сприйняття.

Під час використання творів Вінграновського важливо інтегрувати різні види діяльності — читання, малювання, обговорення, створення власних міні-текстів чи віршів за мотивами прочитаного. Такі завдання дозволяють дітям не лише відтворювати емоції, а й творчо їх переживати, виражати у власній формі [6, с.12]. Наприклад, після прочитання поезії про природу діти можуть створити «Карту настрою», де кольором або символами передадуть свої відчуття. Це допомагає розвивати уяву, асоціативне мислення та емоційну відкритість.

Таким чином, розвиток емоційної грамотності молодших школярів через дитячі твори Миколи Вінграновського є ефективним засобом формування гармонійної, чутливої й морально зрілої особистості. Художнє слово письменника спонукає дитину мислити серцем, вчить розуміти себе й інших, пробуджує почуття доброти, щирості, вдячності [9, с.84]. У процесі читання діти навчаються виражати емоції словами, осмислювати власні переживання, розуміти цінність взаємопідтримки. Роль учителя полягає у створенні сприятливого емоційного середовища, де дитина відчуває себе почутою і прийнятою.

Отже, емоційна грамотність — це не лише здатність розпізнавати почуття, а й уміння жити в гармонії з ними. Творчість Миколи Вінграновського є яскравим інструментом цього розвитку, адже вона формує у дітей любов до світу, людей і природи, вчить бачити красу у

звичайному й виявляти людяність у щоденних ситуаціях. Завдяки читанню, співпереживанню й творчій діяльності молодші школярі досягають глибину емоційного життя, стають більш відкритими, чуйними, здатними до розуміння інших. Розвиток емоційної грамотності через літературу — це шлях до виховання духовно зрілої особистості, здатної творити добро, цінувати красу і будувати гармонійні стосунки з навколишнім світом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко, О. В. Емоційна грамотність дитини молодшого шкільного віку / О. В. Бондаренко. — Харків : Основа, 2020. — 112 с.
2. Виготський, Л. С. Психологія розвитку дитини / Л. С. Виготський. — Київ : Радянська школа, 1984. — 368 с.
3. Вінграновський, М. Ласочка: Казки та оповідання для дітей / М. Вінграновський. — Київ : Веселка, 2011. — 144 с.
4. Гоулман, Д. Емоційний інтелект: Чому він може значити більше, ніж IQ / пер. з англ. — Харків : Віват, 2018. — 512 с.
5. Ельконін, Д. Б. Психологія навчання молодшого школяра / Д. Б. Ельконін. — Київ : Освіта, 1995. — 240 с.
6. Кочубей, Т. В. Формування емоційного інтелекту в учнів початкової школи / Т. В. Кочубей // Початкова школа. — 2021. — № 5. — С. 12–16.
7. Савчин, М. В. Психологія особистості / М. В. Савчин. — Львів : Світ, 2018. — 432 с.
8. Сухомлинський, В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський. — Київ : Радянська школа, 1977. — 400 с.
9. Шевченко, І. В. Емоційна компетентність молодших школярів: теорія і практика розвитку / І. В. Шевченко. — Київ : Генеза, 2019. — 160 с.
10. Яценко, Т. С. Психологічна культура педагога / Т. С. Яценко. — Київ : Либідь, 2017. — 320 с.

*Головатюк Дарина
Науковий керівник – доц. Матіяш Валентина*

ФОРМИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ТА БАТЬКІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОГО ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ

Сучасна система початкової освіти спрямована не лише на засвоєння учнями базових знань, а й на формування в них ціннісного ставлення до власного здоров'я. Одним із важливих завдань школи є організація такого освітнього простору, який би сприяв гармонійному фізичному, психічному та соціальному розвитку дитини. У цьому контексті особливого значення набуває здоров'язберігаюче дозвілля, яке виступає ефективним засобом відновлення сил, профілактики втоми, задоволення індивідуальних інтересів та розвитку позитивних соціальних навичок [2; 6].

Актуальність теми посилюється сучасними викликами. Надмірна зайнятість батьків, гіподинамія, спричинена широким використанням цифрових технологій, а також зростання рівня стресових ситуацій у суспільстві (зокрема у зв'язку з воєнними подіями в Україні) створюють додаткові ризики для здоров'я молодших школярів. За таких умов співпраця школи й сім'ї набуває виняткового значення, адже лише спільними зусиллями можна забезпечити дитині повноцінний і безпечний розвиток.